

Warszawa, 18.04.2005

BADANIE PRODUKCJI ROŚLINNEJ

WSTĘPNA OCENA PRZEZIMOWANIA UPRAW OZIMYCH¹⁾

Z przeprowadzonych badań wynika, że w bieżącym roku straty w powierzchni zasianych ozimin podobnie jak w roku ubiegłym będą niewielkie. Powstałe w zasiewach niewielkie straty wynikały głównie z powodu: wymoknięcia roślin na skutek utrzymywania się na polach zastoisk wody, występowania pleśni śniegowej na oziminach, a także lokalnie na skutek powodzi i podtopień pól w obrębie małych rzek i potoków.

Wznowienie wegetacji w bieżącym roku było opóźnione w porównaniu do terminów agrotechnicznych o około 10 dni.

¹⁾Informacja zawiera wyniki wstępnej oceny przezimowania upraw ozimych oraz roślin sadowniczych przeprowadzonej przez rzeczoznawców terenowych GUS. Oceny dokonano na podstawie badań polowych wykonanych w połowie marca, a także przeprowadzonej na przełomie marca i kwietnia lustracji pól, łąk i sadów oraz obserwacji warunków agrometeorologicznych i ich wpływu na stan upraw rolnych i ogrodnich.

W pierwszej i drugiej dekadzie marca w całym kraju trwała zimowa przerwa w wegetacji.

Lokalnie do połowy marca na polach zalegała dość gruba pokrywa śnieżna. Ocieplenie w II połowie marca spowodowało gwałtowne topnienie śniegu. Przy zamarzniętej jeszcze wierzchniej warstwie gleby wsiąkanie wody było utrudnione. Na polach położonych na terenach nadbrzeżnych wystąpiły podtopienia zasiewów spowodowane gwałtownym wystąpieniem wód wezbranych rzek i potoków. W końcu III dekady marca, zwłaszcza w rejonach zachodniej i południowej Polski wzrost temperatury powietrza i gleby przyczynił się do wznowienia procesów fizjologicznych roślin i zaobserwowano ruszenie wegetacji na trwałych użytkach zielonych oraz zbóż ozimych i rzepaku ozimego. Pod koniec miesiąca na gruntach wyżej położonych i na glebach lżejszych rolnicy przystąpili do pierwszych

wiosennych prac polowych, a miejscami do siewu owsa, pszenicy jarej i jęczmienia jarego. Dość zimne noce nieco hamowały tempo wzrostu i rozwoju roślin.

Wiosenne prace polowe rozpoczęto w końcu marca, jednak nadmiernie uwilgotniona gleba nie pozwalała na prowadzenie prac polowych przy użyciu cięższego sprzętu rolniczego. Ocieplenie na początku kwietnia spowodowało znaczne przyspieszenie i zintensyfikowanie prac polowych, wysiew nawozów, siewów zbóż jarych i niektórych gatunków warzyw gruntowych.

Ciepła i słoneczna pogoda w I dekadzie kwietnia korzystnie wpłynęła na procesy życiowe roślin uprawnych.

Ocena stanu roślin jesienią 2004 r.

Z oceny przeprowadzonej w listopadzie wynika, że zbóż ozimych (bez mieszanek zbożowych) pod zbiory 2005 r. zasiano około 4,5 mln ha tj. o około 0,5% mniej w porównaniu do powierzchni ozimin zasianych pod zbiory 2004 r., w tym pszenicy ozimej zasiano ok. 1,9 mln ha, żyta ponad 1,5 mln ha, pszenżyta ozimego ponad 0,9 mln ha i jęczmienia ozimego ponad 0,1 mln ha. Powierzchnię zasiewów rzepaku ozimego wyszacowano na około 0,5 mln ha.

W okresie jesieni 2004 r. warunki termiczno - wilgotnościowe były zróżnicowane. W III dekadzie sierpnia 2004 roku niedobór opadów przy występującej wysokiej temperaturze powietrza i gleby utrudniał przeprowadzanie przedsięwziętych zabiegów agrotechnicznych. W tym czasie przeprowadzano również siewy rzepaku ozimego i jęczmienia ozimego.

Na początku września kontynuowano jeszcze siewy rzepaku ozimego. W pierwszej, a powszechnie w drugiej i trzeciej dekadzie września wykonywano siew żyta, pszenżyta ozimego i pszenicy ozimej. Do końca września w większości rejonów kraju zasiano żyto i pszenżyto, a siewów pszenicy ozimej dokonywano jeszcze w październiku.

Warunki termiczne i wilgotnościowe na ogół nie sprzyjały szybkiemu kiełkowaniu ziarna i wschodom roślin.

W październiku warunki agrometeorologiczne były zróżnicowane, ale występująca w pierwszej dekadzie miesiąca wysoka temperatura powietrza i opady sprzyjały kiełkowaniu oraz wzrostowi ozimin. Ochłodzenie, które zanotowano w drugiej dekadzie miesiąca zwolniło procesy życiowe roślin. Poprawa warunków agrometeorologicznych w trzeciej dekadzie października sprawiła, że wegetacja upraw ozimych uległa ponownemu przyspieszeniu.

Zboża wysiane we wrześniu zaczęły się krzewić. Stan upraw ozimych w październiku oceniono jako dobry. W pierwszej i drugiej dekadzie listopada stosunkowo wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza i gleby oraz dostateczne uwilgotnienie wierzchniej warstwy gruntu stwarzały dobre warunki dla wzrostu i rozwoju ozimin.

Tabl. 1. Ocena stanu zasiewów ozimin w listopadzie.

Wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	w stopniach kwalifikacyjnych ^{a)}										
Pszenica	3,5	3,6	3,5	3,5	3,4	3,5	3,7	3,6	3,5	3,6	3,7
Żyto	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	3,4	3,7	3,6
Jęczmień	3,5	3,6	3,5	3,5	3,5	3,4	3,7	3,5	3,4	3,6	3,6
Pszenżyto	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	3,5	3,6	3,5	3,5	3,6	3,7
Rzepak	3,5	3,4	3,4	3,4	3,5	3,2	3,7	3,5	3,4	3,6	3,7

a) Stopień "5" oznacza stan bardzo dobry, "4" – dobry, "3" – dostateczny, "2" – słaby, "1" – zły, klęskowy.

W przekroju terytorialnym stan plantacji był jednak bardzo zróżnicowany. W zależności od terminu siewów i od warunków agrometeorologicznych w okresie siewów i wschodów roślin, oceny stanu poszczególnych gatunków zbóż ozimych wahały się:

- dla pszenicy od 3,3 w województwach: śląskim, opolskim i łódzkim do 4,0 w województwie lubelskim;
- dla żyta od 3,3 w województwie wielkopolskim do 4,0 w województwie lubelskim;
- dla jęczmienia od 3,2 w województwie opolskim do 4,0 w województwach: pomorskim, zachodniopomorskim i lubelskim;
- dla pszenżyta od 3,2 w województwie śląskim do 4,0 w województwie lubelskim.

Plantacje rzepaku i rzepiku ozimego oceniono na 3,7 stopnia kwalifikacyjnego, tj. o 0,1 stopnia wyżej niż przed rokiem. Oceny stanu plantacji rzepaku wahały się od 3,2 stopnia kwalifikacyjnego w województwie opolskim do 4,5 stopnia w województwie lubelskim.

Przebieg pogody w I połowie listopada był na ogół korzystny dla wegetacji ozimin. Utrzymująca się jeszcze dość wysoka temperatura powietrza i gleby podtrzymywała wegetację ozimin, a wilgotność wierzchniej warstwy gleby na terenie całego kraju była na ogół zadowalająca i zabezpieczała potrzeby wodne rozwijających się jeszcze roślin.

Opady śniegu i ochłodzenie pod koniec drugiej dekady i w trzeciej dekadzie listopada spowodowały wejście roślin w stan zimowego spoczynku.

Przebieg warunków agrometeorologicznych w okresie zimy

Pogoda w grudniu, pomimo dużej zmienności warunków termicznych nie stwarzała większego zagrożenia dla upraw ozimych, choć utrzymująca się wysoka jak na tę porę roku temperatura powietrza, wzrastająca często powyżej 5⁰ C powodowała zakłócenia w zimowym spoczynku roślin. Miejscami mogło nawet nastąpić pobudzenie procesów życiowych roślin.

Notowane na znacznym obszarze kraju spadki temperatury na przełomie drugiej i trzeciej dekady grudnia, nawet przy niewielkiej okrywie śnieżnej nie spowodowały obniżenia temperatury gleby na wysokości węzła krzewienia do wartości krytycznych dla ozimin.

Przebieg pogody w styczniu na przeważającym obszarze kraju nie stwarzał na ogół bezpośredniego zagrożenia dla roślin. Utrzymująca się w pierwszej połowie miesiąca, bardzo wysoka, jak na tę porę roku, temperatura powietrza i gleby, powodowała zakłócenia w zimowym spoczynku ozimin. W ostatniej dekadzie stycznia notowano wyraźne ochłodzenie. Znaczne spadki temperatury powietrza przy gruncie nie stwarzały zagrożenia dla ozimin na ogół przykrytych dość grubą warstwą śniegu, która chroniła je przed wymarzaniem.

W I dekadzie lutego podczas występowania znacznych spadków temperatury powietrza przy powierzchni gruntu dochodzących do -25⁰ C, w wielu rejonach kraju występowała niedostateczna pokrywa śnieżna. W II i III dekadzie lutego w czasie znacznych spadków temperatury zasiewy przykryte były już grubą pokrywą śnieżną co zabezpieczało rośliny przed wymarzaniem.

W pierwszej i drugiej dekadzie marca w całym kraju trwała zimowa przerwa wegetacyjna. W trzeciej dekadzie miesiąca w wyniku ocieplenia stopniowo zanikała pokrywa śnieżna i następowało powolne rozmarzanie gruntu, a pod koniec III dekady marca znaczny wzrost temperatury powietrza i gleby spowodował ruszenie wegetacji roślin ozimych i na trwałych użytkach zielonych.

Tabl. 2. Temperatura powietrza i opady w okresie od jesieni 2004 r. do wiosny 2005 r.

Wyszczególnienie	<i>Średnia krajowa temperatura powietrza</i>		<i>Średnie krajowe sumy opadów</i>	
	°C	odchylenie od normy ^{a)}	mm	% normy ^{a)}
JESIEN^{b)} 2004				
Wrzesień	13,4	0,5	32,2	45,2
Październik	10,0	1,7	47,9	104,7
Listopad	3,7	0,7	56,9	139,8
ZIMA^{b)} 2004/2005				

Grudzień	1,5	1,7	27,3	64,2
Styczeń	0,8	2,6	46,9	144,4
Luty	-2,8	2,0	36,2	133,8
Marzec	0,4	2,4	34,0	88,3

a) jako normę IMiGW przyjmuje od 2002 r. średnie z lat 1971-2000 b) średnie miesięczne. /obliczenia GUS na podstawie danych IMiGW/.

Wyniki badań polowych

Z badań polowych przeprowadzonych w II połowie marca przez rzeczoznawców terenowych GUS wynika, że na ogół korzystne warunki zimowania i dobre warunki agrometeorologiczne w początkowym okresie wiosny pozwalają przewidywać, że straty w powierzchni zasianych ozimin będą niewielkie.

Według wstępnej wiosennej oceny stanu upraw mniejsza od ubiegłorocznej jest obsada roślin żywych i nasion kiełkujących na 1 m² większości upraw ozimych - w przypadku pszenicy ozimej - o 1,2%, żyta - o 4,2%, pszenżyta ozimego - o 19,7%, rzepaku ozimego - o 10,5%, zaś większa jedynie jęczmienia ozimego - o 7,1%.

W badanych próbach polowych udział roślin żywych i nasion kiełkujących był większy w porównaniu do roku ubiegłego i wyniósł: dla pszenicy ozimej 96,2% (o 0,8 pkt), żyta 93,7% (o 0,6 pkt), jęczmienia ozimego 94,6% (o 1,6 pkt). Udział roślin żywych i nasion kiełkujących pszenżyta ozimego był w badaniach próbnych mniejszy od ubiegłorocznego o 4,5 pkt i wyniósł 94,5%, a dla rzepaku ozimego mniejszy o 1,0 pkt i wyniósł 88,6%. Wyniki badań wskazują na dobre przezimowanie roślin uprawnych.

Ocena przezimowania drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych

W okresie zimy 2004/2005 warunki atmosferyczne nie wyrządziły większych szkód również w uprawach sadowniczych. Wznowienie wegetacji drzew i krzewów owocowych w okresie wczesnej wiosny przebiegało stopniowo i bez zakłóceń.

* * *

Ostateczna ocena strat zarówno zimowych, jak i wiosennych oraz ocena stanu zasiewów zostanie przeprowadzona w II połowie maja.